

XLI OLIMPIADA GEOGRAFICZNA
2014/2015 SPOŁECZNO-GOSPODARCZE
UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY
KIWITY I GMINY LUBOMINO

Łukasz Karczewski

February 13, 2016

Contents

1 Wstęp	3
2 Uzasadnienie wyboru gmin	3
3 Ogólna charakterystyka gospodarki wybranych gmin	4
3.1 Społeczno-gospodarcza charakterystyka gminy Kiwity	4
3.2 Społeczno-gospodarcza charakterystyka gminy Lubomino	7
4 Budżety wybranych gmin	9
4.1 Budżet gminy Kiwity	9
4.2 Budżet gminy Lubomino	9
4.3 Porównanie budżetów gminy Kiwity i gminy Lubomino	10
5 Bariery i czynniki rozwoju wybranych gmin	10
5.1 Bariery i czynniki rozwoju gminy Kiwity	10
5.2 Bariery i czynniki rozwoju gminy Lubomino	11
6 Zakończenie	12
7 Bibliografia	13
8 Wybrane wzory geograficzne	13
8.1 Współczynnik spadku terenu pomiędzy dwoma punktami wyrażony w procentach	13
8.2 Obliczanie wysokości górowania Słońca	13
8.3 Obliczanie bilansu wodnego	14
8.4 Przyrost naturalny	14
8.5 Współczynnik przyrostu naturalnego	14
8.6 Saldo migracji	14
8.7 Przyrost rzeczywisty	15
8.8 Współczynnik feminizacji	15
8.9 Współczynnik maskulinizacji	15
8.10 Gęstość zaludnienia na danym obszarze	15
8.11 Plony	15
8.12 Saldo handlu	15

1 Wstęp

Gmina jest podstawową jednostką samorządu terytorialnego w Polsce. Stopień rozwoju gmin jest jednym z wykładników rozwoju większych jednostek administracyjnych : powiatów i województw. Bardzo często jednak w ocenie osiągniętego postępu gospodarczego wymienia się inwestycje głównych miast w Polsce. Tymczasem progres w tej najmniejszej skali jest dużo ważniejszy dla obywateli, ponieważ dotyczy ich codziennych problemów. Warto przyjrzeć się uwarunkowaniom rozwoju w najsłabiej rozwiniętym regionie Polski : województwie warmińsko-mazurskim. Województwo te nie ma rozwiniętego przemysłu i bazy surowcowej, co czyni je nieatrakcyjnym na rynku pracy. Rolnictwo oraz branża usług i turystyki mimo dużego potencjału wciąż pozostają niedofinansowanie i przez to niekonkurencyjne w skali krajowej. Od przystąpienia Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku jednostki samorządu terytorialnego dzięki dotacjom starają się zmienić ten niekorzystny obraz i zaczynają wykorzystywać potencjał swojego regionu.

2 Uzasadnienie wyboru gmin

Główym kryterium wyboru Gmin Kiwity i Lubomino było ich podobieństwo na płaszczyźnie administracyjnej, demograficznej, gospodarczej i komunikacyjnej. Są to gminy wiejskie leżące w tym samym województwie i powiecie, o zbliżonej liczbie ludności i powierzchni oraz gospodarce opierającej się głównie na rolnictwie. Z uwagi na to, że są położone w tej samej jednostce administracyjnej można porównać operatywność miejscowych działaczy, którzy mają do dyspozycji podobne środki ze wspólnego źródła, jakim są finanse województwa.

3 Ogólna charakterystyka gospodarek wybranych gmin

3.1 Społeczno-gospodarcza charakterystyka gminy Kiwity

Gmina Kiwity położona jest w powiecie lidzbarskim w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego. Graniczy ona z gminami: od zachodu –Lidzbark Warmiński, od północy - Bartoszyce, od wschodu – Bisztynek, od południa – Jezierany (Mapa 1). Powierzchnia gminy wynosi ok. 145 km².

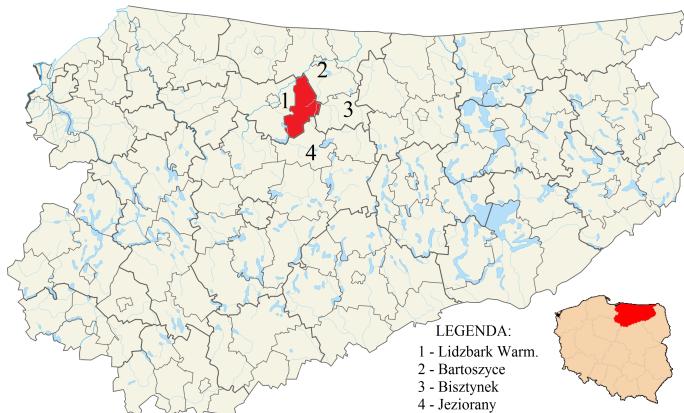

Figure 1: Lokalizacja gminy Kiwity w województwie warmińsko-mazurskim

Jej powierzchnia stanowi 0,6% powierzchni województwa i 18% powierzchni powiatu. Użytki rolne stanowią ponad 75% areału. Pozostałe 15% stanowią tereny leśne. Jest to gmina typowo rolnicza o wysokim potencjale przyrodniczym do produkcji rolnej. Według danych GUS z 2012 roku, gminę zamieszkiwało 3417 osób, a gęstość zaludnienia wynosiła 24 osoby na 1km². Najważniejsze walory przyrodniczo-krajobrazowe stanowią tereny Użytku Ekologicznego Bartniki z uwagi na miejsca lęgowe wielu rzadkich gatunków ptaków (Zdjęcie 1).

Figure 2: Użytek ekologiczny Bartniki

Najciekawszą atrakcją turystyczną gminy jest Bazylika Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Stoczku Klasztornym, odwiedzana przez turystów z Polski i Europy (Zdjęcie 2).

Figure 3: Bazylika Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Stoczku Klasztornym

Gmina połączona jest z miastem Bartoszyce oraz przejściem granicznym w Bezledach drogą krajową nr 51. Droga krajowa i wojewódzka nr 513 łączy gminę z Lidzbarkiem Warmińskim. Droga ta stanowi nadzrędny układ komunikacyjny wiążący gminę z układem dróg szybkiego ruchu. Pozostałe drogi w gminie to drogi powiatowe i gminne, które wiążą miejscowości z ośrodkami usługowymi rozmieszczonymi na jej terenie (Mapa 2).

Figure 4: Obszar gminy Kiwity

W Gminie Kiwity pracujących jest 138 osób. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych wynosi 265 co stanowi 11,8% ludności w wieku produkcyjnym. Pozostała część ludności zajmuje się rolnictwem. W dotychczasowym rozwoju gminy główna funkcją gospodarczą i źródłem utrzymania ludności było rolnictwo. Na obszarze gminy położonych jest około 500 gospodarstw. W ostatnich latach rozwinęła się przedsiębiorczość i drobne zakłady usługowo-produkcyjne. Na terenie Gminy Kiwity są zarejestrowane 142 firmy. Są to firmy działające w sektorze rolniczym, przemysłowym i budowlanym. Największymi podmiotami gospodarczymi w gminie są F.H.U. „Stemar” oraz F.H.U. „Animar”. Firmy te zajmują się działalnością handlowo-usługową, głównie sprzedają artykułów budowlanych oraz skupem zboża.

3.2 Społeczno-gospodarcza charakterystyka gminy Lubomino

Gmina Lubomino jest gminą położoną w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego. Graniczy z gminami: Orneta, Lidzbark Warmiński, Dobre Miasto, Świątki oraz Miłakowo (Mapa 3).

Figure 5: Lokalizacja gminy Lubomino w województwie warmińsko-mazurskim

Główny Urząd Statystyczny podaje, że w 2012 roku ludność gminy wynosiła 3659 osób. Gęstość zaludnienia wynosiła 24 osoby na $1km^2$. Powierzchnia gminy to około 149 km 2 . Użytki rolne stanowią ok. 82% powierzchni gminy. Pozostałe 18% to tereny leśne. Jest to gmina o profilu rolniczym z elementami przemysłu. Główną atrakcją turystyczno-przyrodniczą gminy jest Jezioro Tonka o powierzchni 162 ha (Zdjęcie 3).

Figure 6: Jezioro Tonka

Gmina Lubomino jest bezpośrednio połączona z miastami Orneta i Dobre Miasto drogą krajową nr 507. Drogi wewnętrzne stanowią połączenia między wioskami wewnątrz gminy. Na terenie gminy są dwa przystanki kolejowe: w Lubominie i Rogiedlach, wraz z bocznicami. Połączenie kolejowe wykorzystywane jest przez osoby dojeżdżające do Olsztyna i Dobrego Miasta (Mapa 4). W Gminie Lubomino pracujących jest 214 osób. Zarejestrowane bezrobocie wynosi 16,3%. Pozostała część ludności zajmuje się rolnictwem. Na terenie gminy położonych jest 507 indywidualnych gospodarstw rolnych. Wśród 193 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych z sektora rolniczego, przemysłowego i budowlanego największymi są F.H.U. „Lemar” oraz Przedsiębiorstwo Produkcyjne „Siat-Tom”. F.H.U. „Lemar” zajmuje się sprzedażą drewna i węgla, natomiast Przedsiębiorstwo Produkcyjne „Siat-Tom” wytwarza gotowe wyroby metalowe.

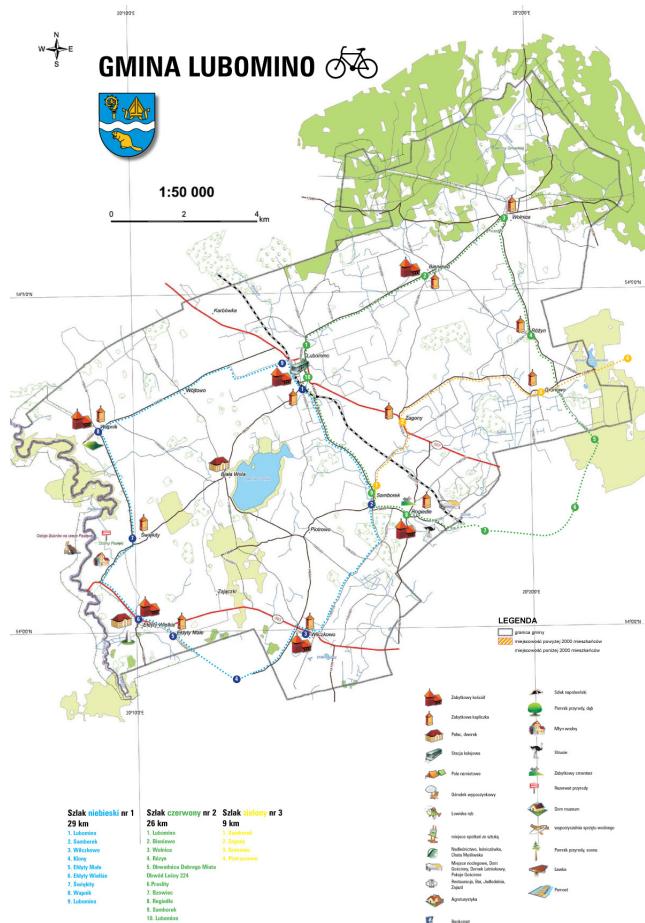

Figure 7: Obszar gminy Lubomino

4 Budżety wybranych gmin

4.1 Budżet gminy Kiwity

Deficyt budżetu gminy wynosi 1 923 877 zł. Zostanie pokryty przychodami pochodząymi z wolnych środków w wysokości 1 680 000 zł, nadwyżki budżetu jednostki samorządu terytorialnego z lat ubiegłych w wysokości 11 623 zł, oraz kredytów w wysokości 232 254 zł. Planuje się uzyskać środki z Funduszu Spójności oraz innych funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na realizację inwestycji w gminie na kwotę 652 636 zł.

Table 1: Dochody budżetu gminy Kiwity

DOCHODY	
Dochody bierzące	10 044 303 zł
Dochody własne	4 182 191 zł
Subwencja ogólna	4 203 526 zł
Dotacje z budżetu państwa	1 757 086 zł
Dochody majątkowe	751 136 zł
ŁĄCZNIE : 10 757 439 zł	

Table 2: Wydatki budżetu gminy Kiwity

WYDATKI	
Wydatki bierzące	10 470 998 zł
Wydatki inwestycyjne	2 248 318 zł
Wydatki majątkowe	1 339 962 zł
ŁĄCZNIE: 12 719 316 zł	

4.2 Budżet gminy Lubomino

Deficyt budżetu gminy wynosi 248 405 zł i zostanie pokryty przychodami z zaciągniętego kredytu i pożyczki. Planuje się uzyskać środki z Funduszu Spójności oraz innych funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na realizację inwestycji w gminie na kwotę 625 378 zł.

Table 3: Dochody budżetu gminy Lubomino

DOCHODY	
Dochody bierzące	10 615 521 zł
Dochody własne	4 024 613 zł
Subwencja ogólna	4 215 692 zł
Dotacje z budżetu państwa	2 375 216 zł
Dochody majątkowe	1 313 781 zł
ŁĄCZNIE : 11 929 302 zł	

Table 4: Wydatki budżetu gminy Lubomino

WYDATKI	
Wydatki bierzące	10 615 521 zł
Wydatki inwestycyjne	1 562 186 zł
Wydatki majątkowe	1 532 186 zł
ŁĄCZNIE: 12 177 707 zł	

4.3 Porównanie budżetów gminy Kiwity i gminy Lubomino

Dochody gminy Lubomino są wyższe niż dochody gminy Kiwity. Może wynikać to z większej ilości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, a przez to większych wpływów z podatków (Tabela 1 i Tabela 3). Wydatki gminy Kiwity nieznacznie przewyższają wydatki gminy Lubomino. Jednakże przy niższe dochody co powodują również różnicę w deficytach budżetowych na niekorzyść gminy Kiwity. W obydwu gminach deficyt zostanie pokryty przychodami z zaciągniętych kredytów i pożyczek (Tabela 2 i Tabela 4). Ilość środków, które planuje się pozyskać z funduszy Unii Europejskiej w obydwu gminach jest na zbliżonym poziomie.

5 Bariery i czynniki rozwoju wybranych gmin

5.1 Bariery i czynniki rozwoju gminy Kiwity

Czynniki rozwoju:

- Bardzo korzystne warunki przyrodniczo Rolnicze
- Dobrze prosperujące gospodarstwa rolne
- Połoczenie z przejściem granicznym w Bezledach
- Niewielka odległość od miasta powiatowego (15 km)
- Rozwój przedsiębiorczości mieszkańców
- Obecność obiektów i terenów o walorach turystycznych (Użytek ekologiczny w Bartnikach, Bazylka w Stoczku Klasztornym)
- Walory przyrodniczo-krajobrazowe stwarzają warunki do rozwoju agroturystyki

Bariery rozwojowe:

- Brak większych zakładów przemysłowych i przetwórczych na terenie gminy
- Brak bazy surowcowej dla rozwoju przemysłu
- Zły stan infrastruktury drogowej
- Rozproszenie osadnictwa
- Migracja osób wykształconych

- Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
- Niskie nakłady inwestycyjne

Najważniejszym czynnikiem rozwoju gminy są jej korzystne warunki przyrodniczo-rolnicze, które wpływają na zamożność mieszkańców, których głównym zajęciem jest rolnictwo. Największą barierą rozwojową są niskie nakłady inwestycyjne, bez których gmina nie może się dynamicznie rozwijać. Wynika to z wysokiego odsetka osób korzystających z pomocy społecznej, na którą wydawane jest więcej pieniędzy niż na inwestycje.

5.2 Bariery i czynniki rozwoju gminy Lubomino

Czynniki rozwoju:

- Bardzo korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa
- Rozwijająca się przedsiębiorczość produkcyjna i usługowa
- Rozwinięta infrastruktura techniczno-ekonomiczna gminy
- Obecność linii kolejowej na terenie gminy

Bariery rozwojowe:

- Wysoki odsetek bezrobocia
- Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej
- Migracja ludności wykształconej z terenu gminy
- Zły stan infrastruktury drogowej
- Niewielkie walory turystyczne
- Peryferyjne położenie gminy
- Niewielka ilość pieniędzy przeznaczona na inwestycje

Głównym czynnikiem rozwoju gminy jest rozwinęta infrastruktura techniczno-ekonomiczna, która umożliwia rozwój lokalnych przedsiębiorstw oraz stwarza warunki do tworzenia nowych podmiotów gospodarczych. Największą barierą rozwojową niskie nakłady inwestycyjne, które mogłyby pomóc gminie w tempie jej rozwoju.

6 Zakończenie

Przedstawione gminy posiadają duży potencjał rozwojowy. Jednakże małe nakłady inwestycyjne sprawiają, że nie jest on w pełni wykorzystywany. Mogłyby temu zaradzić większa ilość projektów unijnych oraz otrzymywanych dotacji na rozwój infrastruktury oraz wspierania lokalnych przedsiębiorstw. Takie działania uczyniłyby gminy atrakcyjniejsze dla nowych i obecnych mieszkańców oraz przedsiębiorców. Gmina Kiwity i gmina Lubomino powinny też zwiększyć wydatki na pomoc mieszkańcom w znajdowaniu zatrudnienia w gminie jak i poza nią. Zmniejszyłyby to współczynnik bezrobocia, a przez to wydatki na pomoc społeczną, których część mogłyby być przeznaczona na rozwój gminy.

7 Bibliografia

- Bański J.: Geografia polskiej wsi. PWE. Warszawa 2006
- Fierla I.: Geografia gospodarcza Polski. PWE. Warszawa 2004
- Fierla I.: Geografia gospodarcza Unii Europejskiej. PWE. Warszawa 2011
- Rogacki H.: Geografia społeczno-gospodarcza Polski. PWN. Warszawa 2007
- Czerny M.: Łuczak R., Makowski J., Globalistyka, PWN. Warszawa 2007
- Kondracki J.: Geografia regionalna Polski, PWN. Warszawa 2012
- Łęcki W.: Kanon krajoznawczy Polski. PTTK. Warszawa 2007
- Rocznik Statystyczny województw. GUS. Warszawa 2012

8 Wybrane wzory geograficzne

Poniższe wzory, mimo że nie mają kompletnie związku z pracą (może jeden), są powszechnie używane w geografii fizycznej, osadnictwa oraz ludności.

8.1 Współczynnik spadku terenu pomiędzy dwoma punktami wyrażony w procentach

$$S = \frac{\Delta h}{\Delta l} * 100\% \quad (1)$$

Gdzie:

S - współczynnik spadku terenu

Δh - różnica wysokości dwóch punktów

Δl - odległość między dwoma punktami

8.2 Obliczanie wysokości górowania Słońca

Dla dnia 22 czerwca (przesilenie letnie):

Półkula północna:

$$h = 90^\circ - \phi + 23^\circ 27' \quad (2)$$

Półkula południowa:

$$h = 90^\circ - \phi - 23^\circ 27' \quad (3)$$

Dla dnia 22 grudnia (przesilenie zimowe):

Półkula północna:

$$h = 90^\circ - \phi - 23^\circ 27' \quad (4)$$

Półkula południowa:

$$h = 90^\circ - \phi + 23^\circ 27' \quad (5)$$

Dla dnia 21 marca oraz 23 września (równonoc wiosenna i jesienią):

Dla obydwu półkul:

$$h = 90^\circ - \phi \quad (6)$$

Gdzie:

h - wysokość górowania Słońca

ϕ - szerokość geograficzna punktu

8.3 Obliczanie bilansu wodnego

$$P = HR + HP + E \quad (7)$$

Gdzie:

P - opad atmosferyczny

HR - odpływ powierzchniowy(rzeczny)

HP - odpływ podziemny

E - parowanie

8.4 Przyrost naturalny

$$PN = U - Z \quad (8)$$

Gdzie:

PN - przyrost naturalny

U - urodzenia

Z - zgony

8.5 Współczynnik przyrostu naturalnego

$$W_{PN} = \frac{PN}{L} \quad (9)$$

Gdzie:

W_{PN} - współczynnik przyrostu naturalnego

PN - przyrost naturalny

L - liczba ludności

8.6 Saldo migracji

$$S_M = I - E \quad (10)$$

Gdzie:

S_M - saldo migracji

I - liczba imigrantów

E - liczba emigrantów

8.7 Przyrost rzeczywisty

$$P_R = PN + S_M \quad (11)$$

Gdzie:

P_R - przyrost rzeczywisty

PN - przyrost naturalny

S_M - saldo migracji

8.8 Współczynnik feminizacji

$$W_f = \frac{K}{M} * 100 \quad (12)$$

Gdzie:

W_f - współczynnik feminizacji

K - liczba kobiet

M - liczba mężczyzn

8.9 Współczynnik maskulinizacji

$$W_m = \frac{M}{K} * 100 \quad (13)$$

Gdzie:

W_m - współczynnik maskulinizacji

M - liczba mężczyzn

K - liczba kobiet

8.10 Gęstość zaludnienia na danym obszarze

$$G = \frac{L}{S} \quad (14)$$

Gdzie:

G - gęstość zaludnienia

L - liczba ludności

S - powierzchnia obszaru

8.11 Plony

$$Plony = \frac{Zbiory}{Powierzchnia} \quad (15)$$

Zbiór to całość uprawy danej rośliny w gospodarstwie lub innej jednostce terytorialnej czy administracyjnej, wyrażona w tonach.

8.12 Bilans handlowy

$$B = E - I \quad (16)$$

Gdzie:

B - bilans handlowy

E - wartość eksportu

I - wartość importu